

Inget skrott med trängselskatt?

En normativ studie av trängselskattinförandet i Göteborg

Abstract

Through Robert A. Dahl's criteria of democracy I am in this bachelor's thesis pursuing a normative analysis. I am using the criteria as values that are being examined through a normative *given this value- method*. The case I am examining is the implementation of road tolls in Gothenburg. The material analyzed, in order to see if the values are considered, are articles collected from local newspapers in Gothenburg. The articles used represent arguments towards the tolls that are both positive and negative.

The research question that is examined in this thesis is: How can road tolls be justified? The purpose of this thesis is not to give a clear answer but to compare and discuss the different answers the values give. Therefore my main conclusions differ depending on which democratic value that is analyzed.

The hypothesis that underlines the research in this thesis is that the democratic process regarding the implementation of the road tolls in Gothenburg is not entirely considered. This is something that is later confirmed in the analysis and in the result of the study.

Nyckelord: trängselskatt, demokrativärden, normativ metod, Robert A. Dahl, Göteborg

Antal ord: 9997

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.1.1 Hypotes	3
1.1.2 Avgränsning.....	3
1.1.3 Operationalisering av begrepp	4
2 Bakgrund	5
2.1 Trängselskatt i fallet Göteborg	5
3 Metod och material	8
3.1 Val av metod.....	8
3.2 Normativ givet att-analys.....	8
3.3 Material	9
3.3.1 Källkritik.....	10
4 Teori	12
4.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt.....	12
4.2 Demokratiteori	13
4.2.1 Antaganden för politisk ordning	14
4.2.2 Grundantaganden för en demokratisk politisk ordning	14
4.2.3 Fem demokratikriterier	15
4.2.4 Ytterligare operationalisering av demokratikriterierna.....	15
5 Analys	17
5.1 Effektivt deltagande	17
5.2 Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet	18
5.3 Upplyst förståelse	19
5.4 Kontroll över dagordningen.....	21
5.5 Allomfattande medborgarskap.....	23
6 Slutlig jämförelse och diskussion	25
7 Slutsats	27
7.1 Förslag på vidare forskning	27
8 Referenser	28

1 Inledning

Göteborg har under de senaste åren expanderat rejält, då framför allt sett till antal personer som rör sig i staden. Exempelvis har pendlandet till och från Göteborg ökat med 180 procent från år 1970 (Mediapaper, 2012). På grund av detta behövs en förändring för att staden skall få en hållbar utveckling och framtid, lösningen är bland annat att utöka kollektivtrafiken och bygga förbindelser för att underlätta framkomligheten i staden. En lösning som Göteborg Stad tillsammans med bland andra trafikverket har presenterat är det så kallade Västsvenska paketet ”*ett samhällsbygge som bidrar till en attraktiv, hållbar och växande region*” (Mediapaper, 2012). En del i detta paket är att införa trängselskatt vilken Sveriges riksdag beslutade om 2010 (Regeringens proposition, 2010).

Från det att beslutet rörande trängselskatt i Göteborg togs 2010 till implementerandet 2013 har det kommit mycket kritik, då framför allt i media. Det har även funnits de som har varit för införandet av skatten men dessa åsikter har hamnat i skymundan i media då människor med motsatt åsikt har skrikit högre: ”Trängselskatten är olaglig” (Nyström, 2010) och ”Dags att folkomrösta om trängselskatten” (Papaioannou m.fl., 2011). Men frågan är varför detta ämne har bringat fram så starka känslor? Kanske kan det ha att göra med att intäkterna från skatten skall gå till att investera i en ny tågtunnel som inte fallit alla i smaken? Eller kan det möjligtvis ha att göra med att incitamentet gällande miljöförstöringar, som sägs minska i och med minskad biltrafik i innerstaden, inte var tillräckliga? Eller är det för att göteborgarna, och personer i kranskommunerna som också påverkas, känt sig lurade av politikerna då de inte kände att representationen i kommunvalen av spridda åsikter i ämnet fanns? Just detta kan bero på att alla väletablerade partier (Moderaterna, Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Folkpartiet, Vänsterpartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna), var överens om att rösta ”ja” till skatten. De enda partierna som motsatte sig var Sverigedemokraterna (Sverigedemokraterna Göteborg) vilka kan ses som ett högerextremt parti (Björkenwall, 2012) och det nystartade partiet, Vägvalet (Vägvalet) vars enda agenda är just trängselskatten. Problematiken kring detta anser jag är intressant och kommer därför i denna uppsats att undersöka den demokratiska processen för att se hur trängselskatt, i fallet Göteborg, kan rättfärdigas.

Ämnet är något som jag finner spännande delvis på grund av att det finns många spridda åsikter som måste tas i beaktande men också för att jag kommer från Göteborg och har följt debatten under en längre tid. Jag kommer att föra en normativ analys där jag analyserar debatten rörande trängselskatt utifrån demokrativärden.

1.1 Syfte och frågeställning

Debatten rörande trängselskatt har varit utbredd, både i det offentliga rummet, så som den faktiska implementeringen, och i media. Som jag har sett debatten är det är en fråga som får folk att diskutera oavsett om åsikten är för eller emot. Debatten intresserar mig och jag finner det spännande att ta reda på om implementerandet av skatten kan rättfärdigas. Frågan gällande trängselskatt är relevant för personer i Göteborg och i kranskommunerna eftersom den berör många. Men ämnet är också relevant ur en vetenskaplig synvinkel och då framförallt från den statsvetenskapliga. Detta delvis på grund av att undersökningen bygger på vetenskapliga teorier och metoder men också på grund av att debatten väcker frågor om representation och demokrati vilket lämpar sig väl för statsvetenskaplig forskning. Ämnet är också principiellt intressant eftersom det kan ses som ett fall av politiskt beslutsfattande som ett generellt fenomen. I denna uppsats kommer jag att koppla trängselskatten till demokrativärden för att se om skattens implementering kan rättfärdigas. Att ansluta demokrativärden till uppsatsen bidrar också till att ämnet ytterligare blir intressant eftersom Sverige är en demokratisk stat som skall följa de kriterier som den demokratiska processen innefattar.

Syftet med denna uppsats är att tydliggöra debatten kring införandet av trängselskatt i Göteborg genom att använda mig av en normativ *givet att-analys* där jag ser till demokrativärdet. Målet är inte att i första hand ta ställning om det var rätt eller fel att införa trängselskatten utan att jämföra och diskutera de olika svar som frågeställningen får beroende på vilket värde det är som analyseras. Min frågeställning är av normativ karaktär och lyder:

Hur kan trängselskatt rättfärdigas?

Jag kommer att definiera mina värden utifrån Robert A. Dahls demokratiteori där han presenterar fem olika kriterier, vilka jag likställer med värden, på en demokratisk process för att sedan söka besvara min frågeställning så tydligt som möjligt. Jag hoppas kunna uppnå mitt mål och bidra med intressanta, vetenskapligt baserade, reflektioner gällande debatten om trängselskatt. Med demokrativärden som grund i min uppsats hoppas jag kunna bringa intressanta diskussioner, detta delvis eftersom de värden som jag använder mig av bidrar till en bredd i mitt resonemang. De fem kriterier som ligger till grund för analysen hoppas jag kommer kunna hjälpa mig att påvisa olika svar på samma frågeställning i enlighet med den normativa givet att-analysen jag kommer att bedriva. Målet är att jämföra och diskutera mina slutgiltiga svar för att i slutändan kunna resonera mig fram till olika normativa slutsatser.

1.1.1 Hypotes

Den hypotes jag för är att trängselskatt kan bli svårt att rättfärdiga utifrån vissa av demokrativärdena eftersom det är många av invånarna som känner sig förda bakom ljuset. Dock tror jag att andra av de värden som kommer att analyseras kommer kunna legitimera implementerandet av skatten eftersom det inte finns något som tyder på att själva valet inte varit demokratiskt. Denna hypotes kommer givetvis att beläggas med hjälp av Dahls teori så att den i slutsatsen antingen förkastas eller konfirmeras.

1.1.2 Avgränsning

Jag kommer att avgränsa mig både geografiskt och tidsmässigt i min uppsats. Geografiskt sätt har jag valt att titta på införandet av trängselskatt i Göteborgs kommun. Trängselskatt förekommer även i Stockholm och Köpenhamn men eftersom min nyfikenhet väcktes i och med debatten som har varit, och fortfarande pågår, i Göteborg är det denna stad jag har valt att fokusera på. Rent tidsmässigt var till en början min förhoppning att hålla mig inom ramen för när beslutet om införandet av trängselskatt i Göteborg togs år 2010 till att det implementerades 2013. Men eftersom jag har insett, då jag efterforskat vidare, att relevanta och intressanta debatter även fördes innan beslutet togs 2010 kommer jag att använda mig av artiklar och andra väsentliga texter från 2008 och framåt. Detta tror jag kommer öka förståelsen och hjälpa mig att tydligare redovisa hur resonemanget kring införandet av trängselskatt i Göteborg har gått.

Materialet för själva analysen kommer till stor del bestå av nyhetsartiklar då jag anser att media har tydliggjort debatten på ett klart sätt. Detta kan dock skapa problem då det kommer till att ha oberoende källor, vilket problematiseras närmre i avsnittet rörande källkritik.

Eftersom jag kommer att se till olika demokrativärden kan detta ses som en ytterligare avgränsning då det finns en uppsjö av andra värden som en kan tänkas undersöka. Detta är något som jag kommer ta upp senare i uppsatsen under rubriken ”Förslag på vidare forskning”.

Inom statsvetenskapen finns det många definitioner och teorier rörande demokrati. Den teori som kommer användas i denna uppsats är hämtad från Robert A. Dahls bok: ”Demokratin och dess antagonister”. Anledningen till att jag har valt att använda mig av just Dahls teori beror på hans ställning inom vetenskapen. Dahl är professor vid Yale University och har skrivit flera välkända verk inom demokrati-forskningen (Dahl, 1989). Eftersom teorin har olika kriterier för att uppnå demokrati kan dessa kriterier ses som olika värden vilka jag kan använda i min normativa analys, detta legitimerar ytterligare valet av Dahls teori i detta specifika fall. Dahls teori kan ses som en form av den normativa demokratimodellen ”representativ demokrati” (Dahl, 1989). Det grundvärde som hittas i denna uppsats är politisk representation genom indirekt deltagande, vilket i sin tur kan kopplas till representativ demokrati (Badersten, 2006, s. 28-29). Att

teorin kan ses som en form av normativ teori lämpar sig väl i min uppsats eftersom jag utgår från en normativ metod.

1.1.3 Operationalisering av begrepp

Det finns oändligt många sätt att definiera begreppet demokrati vilket ordagrant betyder folkvälde (Nationalencyklopedin, 2013). Jag kommer i denna uppsats att utgå ifrån Robert A. Dahls teori kring demokrati. För att operationalisera begreppet demokrati har jag valt att använda mig av en specifik del av Dahls teori, denna del benämns som ”fem kriterier på en demokratisk process”. Den tydliga uppdelningen i kriterier en bra förutsättning för en god operationalisering. Dessa fem kriterier är: *Effektivt deltagande*, *Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet*, *Upplyst förståelse*, *Kontroll över dagordningen* och *slutlig kontroll* (Dahl, 1989, s. 169-179). Dessa kriterier kommer att tydliggöras senare i uppsatsen i kapitlet om teori. Dahls teori om den demokratiska processen är väl ansedd inom det statsvetenskapliga ämnet och är därför ett bra redskap som kommer att hjälpa mig att tydliggöra min undersökning. Som tidigare nämnts kommer Dahls kriterier att likställas med värden för att förtydliga analysen ytterligare.

Ett problem som kan uppstå vid användandet av en specifik teori eller definition av ett sådant brett begrepp som demokrati är att validiteten riskerar att bli låg. Validitet innebär att forskaren mäter det hen vill mäta (Teorell m.fl., 2007, s.57). Det är just detta kriterium jag kommer kunna uppnå med hjälp av Dahls teori eftersom den är välansedd och lätt att följa då den är tydligt och systematiskt uppdelad.

Det som menas med demokrati eller ett demokratiskt styrelseskick i denna uppsats är taget ifrån just Dahls teori kring demokrati. Om ett land uppfyller Dahls kriterier för demokrati menar jag att landet styrs på bästa sätt eftersom folket får vara med och påverka genom att göra sin röst hörd oavsett vilka ledarna eller politikerna är. Dahls teori kommer att tydliggöras och operationaliseras ytterligare i teorikapitlet.

Operationaliseringen av begreppet *rättfärdiga* är taget från Baderstens bok och betyder följande: ”[...] en rationell argumentation i värdefrågor, som syftar till att ge skäl för att acceptera eller förkasta en viss värdeutsaga.” (Badersten, 2006, s. 22).

2 Bakgrund

I detta avsnitt följer en beskrivning av bakgrunden gällande trängselskatt i fallet Göteborg. Kapitlet är viktigt eftersom det bringar förståelse kring hur beslutsprocessen gick till och varför trängselskatt infördes i Göteborg.

2.1 Trängselskatt i fallet Göteborg

Som nämnts i det inledande kapitlet har Göteborg expanderat de senaste åren. Men det är inte bara göteborgarna som påverkas av stadens utbredning, det skapar arbetstillfällen vilket leder till att personer i kranskommuner och län också vill vara en del av kommunen. I en rapport från Västsvenska paketet är ett exempel Halland. Enligt rapporten pendlar varje dag cirka 30,000 hallänningar från och till Göteborg. Tanken med det Västsvenska paketet är att öka pendling med kollektivtrafiken och bidra till bättre framkomlighet på vägarna. Målet är att 40 procent av resorna som idag görs med bil år 2025 skall göras via kollektivtrafiken (Mediapaper, 2012). För att förbättra framkomligheten är en del av paketet trängselskatt. Ett beslut rörande dessa bestämmelser togs i Göteborgs kommun 2010 (Göteborgs Stad Kommunfullmäktige, 2010), kommunen skickade sedan ett förslag om riksdagsbeslut vilket antogs senare samma år. Bestämmelsen gällde att Göteborgs kommun från år 2013 skall införa trängselskatt (Regeringens proposition, 2010).

Målen med det Västsvenska paketet är att förbättra kommunikationen genom kollektivtrafik för att i sin tur öka arbetsmarknadsregionen, förbättra för näringsliv och för de boende samt förbättra miljön (Mediapaper, 2012). Kostnaden för hela Västsvenska paketet beräknas vara 34 miljarder kronor varav intäkterna från trängselskatten kommer utgöra 14 miljarder kronor. Skatten på fordon som passerar kontroller kommer att tas ut olika beroende på tidpunkt på dygnet (Mediapaper, 2012).

”Syftet med trängselskatten är att förbättra framkomligheten och miljön i Göteborg, men även att bidra till finansieringen av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg, bland annat Västlänken samt en ny älvförbindelse vid Marieholm” (Regeringens proposition, 2010).

Det finns alltså flera syften med införandet av trängselskatt varav finansieringen är en. En annan del är försöket att förbättra miljön, bara på in- och utfartslederna i centrala Göteborg beräknas biltrafiken att minska med 10-15 procent

(Mediapaper, 2012). Detta skulle minska koldioxidutsläppen och andra avgaser i innerstan vilket i sin tur skulle förbättra miljön.

Om trängselskatt skulle införas eller inte i Göteborg blev det tidigt en debatt kring. 2008 förklarade socialdemokraterna att det förmodligen skulle bli en folkomröstning (Lundgren, 2008). Även kranskommunerna runt om Göteborg ställde sig positiva till en folkomröstning rörande trängselskatt då även de skulle påverkas av beslutet huruvida en skatt tas ut på pendlare från och till Göteborg (Engholm m.fl., 2008, uppdaterad 2009).

Beslutet gällande trängselskatt togs i Göteborgs kommunfullmäktig i januari 2010 (Göteborgs Stad Kommunfullmäktige, 2010), vart efter beslutet skickades till riksdagen som fattade ytterligare ett beslut i enighet med lagen om trängselskatt i maj 2010 (Regeringens proposition, 2010). Göteborgs stad har informerat om trängselskatten genom informationsblad, de har också haft en utställning på Hisingen dit personer kan åka för att få ytterligare information om Västsvenska paketet (Älvstranden, 2013). Det har även funnits mer praktisk information på Transportstyrelsens hemsida (Transportstyrelsen 3, 2013). Eftersom kommunpolitikerna i Göteborg är demokratiskt valda och beslutade om att skatten skulle införas, kan en tycka att diskussionen skulle ta slut i det skede som beslutet togs, men riktigt så har inte skett. I och med att politikerna sedan tidigare hade ställt sig negativt till införandet av en skatt var det många i Göteborg och i närliggande kommuner som blev förvånade över beslutet. Alla partier i Göteborgs kommunfullmäktige ställde sig positiva till trängselskattförslaget 2010 förutom Sverigedemokraterna (Sverigedemokraterna Göteborg), vilka kan ses som ett högerpopulistiskt parti (Björkenwall, 2012), och Vägvalet. Vägvalet är ett nystartat parti vilket uppstod i Göteborg som en reaktion mot att de andra partierna i kommunfullmäktige ”ignorerade opinionen i trängselskattefrågan” (Vägvalets officiella hemsida). Detta kan ha lett till ett problem då väljare som var emot trängselskatt känt att alternativen inte var aktuella just på grund av deras ostadighet eller politiska ideologi.

Frågan är dock hur mycket göteborgarna kan göra. Göteborgs Tidningen har under 2012 samlat in underskrifter av de som är emot trängselskatt och har lyckats komma upp i över 10 procent av kommuninvånarna vilket är gränsen för hur mycket som behövs för att en folkomröstning skall bli verklighet (Sveriges riksdag, 2011). Det verkar ändå vara osäkert om politikerna kommer att lyssna, när det väl kommer till kritan är det politikerna som bestämmer vilka som tar det slutgiltiga beslutet och huruvida det skall bli en omröstning eller ej. För att få igenom en folkomröstning krävs inte bara att 10 procent av folket vill utan även att två tredjedelar av ledamöterna i kommunfullmäktige röstar för omröstning (Larsson 1, 2012). Enligt Vägvalets blogg hävdar de i ett pressmeddelande från finansdepartementet som mottogs 2010 (Vägvalets officiella blogg) att det är Göteborgs kommun som äger rätt i frågan, inte riksdagen, och att det är politikerna i Göteborg som får fatta beslut gällande trängselskatt.

Det kan argumenteras för att ytterligare aspekter i den ursprungliga debatten har hamnat i skymundan, nämligen miljön. Min tolkning är att diskussionen kring miljöincitamentet har förvunnit i debatten. En del i att skatten trots allt beslutades om att införas från början var just att det skulle leda till mindre bilåkning och

därmed minskade koldioxidutsläpp och utsläpp av andra miljöfarliga gaser. Beräkningar har visat att biltrafiken i och runt centrala Göteborg kommer att minska med 10-15 procent, utsläpp av farliga miljögasar har beräknas minska med ungefär lika mycket (Transportstyrelsen 1, 2012).

Tyvärr kommer även miljövärdet få sekundär prioritet i denna uppsats på grund av avgränsning. Som tidigare nämnts kommer fokus i denna uppsats att ligga på demokrativärdet och den demokratiska processen i beslutet och implementerandet av trängselskatt men det bör framhåvas att miljön utgör en viktig aspekt i denna debatt.

3 Metod och material

3.1 Val av metod

I denna uppsats kommer en normativ metod att användas och den kommer att utgå ifrån Björn Baderstens bok ”Normativ metod- Att studera det önskvärda”. Bakgrunden till valet av normativ metod baseras på att den metoden passar bäst då jag vill ta reda på hur trängselskatt kan rättfärdigas. Detta eftersom ett svar på en fråga rörande hur något kan rättfärdigas eller inte kan ses som ett begrepp vilket på något sätt utgår ifrån ett ställningstagande. Detta leder i sin tur till den normativa metoden som kommer att användas i denna uppsats. Det finns olika sätt att bedriva normativ analys. Badersten tar i sin bok upp tre sätt att bedriva normativ analys på: *normativ begreppsanalys*, *normativ i egentlig mening* och *normativ givet att-analys*. Normativ begreppsanalys går ut på att reda ut normativa begrepp och tydliggöra innebörden av dessa begrepp eller värden, jämföra dessa och inte i egentlig mening ta ställning. Normativ analys i egentlig mening innebär att forskaren tar ställning utifrån välgrundade argument för att bevisa att någonting är rätt eller fel. Normativ givet att-analys innebär att forskaren ställer olika värden mot varandra givet samma fråga för att sedan jämföra de olika svar som frågan ger (Badersten, 2006, s. 43-48).

3.2 Normativ givet att-analys

Jag har valt att använda mig av normativ *givet att-analys* eftersom jag utgår från olika värden tagna från kriterier, från Dahls demokratiteori, för att sedan analysera dessa med avstamp i ett specifikt fall. Givet att-analysen fungerar bra eftersom den ofta är konkret och bunden till specifika sakfrågor, den är alltså väl lämpad till min frågeställning eftersom denna rör ett fall (Badersten, 2006, s. 46), Göteborgs implementering av trängselskatt. Jag är intresserad av att jämföra och diskutera kring de olika svar som min frågeställning ger beroende på vilket demokrativärde som appliceras på frågan vilket är lämpat för denna typ av metod.

En normativ givet att-analys är en typ av analys som inte i första hand är till för att ta ställning i en viss fråga. Den är snarare till för att problematisera och diskutera kring de olika svar som frågeställningen ger beroende på vilket typ av värde en använder sig av (Badersten, 2006, s. 44). För att tydliggöra i mitt fall: givet ett visst demokrativärde, hur kan trängselskatt rättfärdigas?

Ett syfte, av många, med denna analys är att blottlägga den eventuella skillnad i svar som kan påvisas beroende på vilket värde frågeställningen antar. Det handlar alltså om att jämföra olika normativa ståndpunkter (Badersten, 2006, s. 44).

För att läsaren skall kunna kritisera forskningen, och för att intersubjektiviteten skall bli hög, krävs det att undersökningen inte innehåller egna åsikter eftersom dessa inte kan granskas på vetenskaplig grund. Det är därför inte passande att uttrycka sig i ”att tycka” termer, vilka inte kan kritiseras. Detta blir problematiskt då kravet på intersubjektivitet inte längre upprätthålls. I en normativ analys skall undersökaren i stället ”anse” något då detta inte är en personlig åsikt utan någonting som grundar sig på vetenskapligt belagda analyser (Badersten, 2006, 74-79).

Den normativa givet att-analysen grundar sig som sagt i olika värden. De värden som kommer att analyseras i denna uppsats är tagna från Robert A. Dahls demokratiteori från boken ”Demokratin och dess antagonister”. I texten skriver Dahl om olika demokratikriterier som bör vara uppfyllda för att en process skall kunna kallas demokratisk. Det är dessa kriterier som jag använder som värden i min undersökning för att ta reda på om trängselskatt kan rättfärdigas i Göteborg. Dessa värden är passande eftersom de utgör kriterier för hur en demokrati bör vara, de är alltså av normativ karaktär och de passar till att svara på om något kan rättfärdigas, med antagandet att en demokratisk process är önskvärd.

Viktigt för den normativa analysen är att definiera värdena tydligt så att det inte råder något tvivel rörande vad det är författaren menar eller vill nå fram till. Därför blir kravet på precision extra viktigt i normativa sammanhang detta beror på intersubjektivitetsproblemet som en stöter på i normativ forskning (Badersten, 2006, s.89-90). Det är därför viktigt att så tydligt som möjligt beskriva de kriterier som kommer att sökas efter i analysmaterialet.

Undersökningen i denna uppsats är av kvalitativ karaktär, detta innebär att fokus ligger på ett fall där målet är att gå in mer på djupet för att försöka öka förståelsen på ett mer ingående plan. Ett problem som kan uppstå när en forskare använder sig av denna typ av analys är att reliabiliteten kan uppfattas som låg. Reliabilitet är ett begrepp som innebär att studien är fri från slumpmässiga eller osystematiska fel. Esaiasson med flera förklarar i boken ”Metodpraktikan” att trötthet, stress och missförstånd är exempel som kan orsaka att reliabiliteten försämras (Esaiasson m.fl., 2007, s. 70). Detta är något som jag kommer vara medveten om och jag kommer att försöka tydliggöra hur tillvägagångsättet i undersökningen går till väga i så hög grad som möjligt. Jag kommer tydligt att presentera material och noggrant precisera de värden som undersökningen bygger på.

3.3 Material

Analysen kommer att utgå ifrån åtta artiklar skrivna av sju olika författare under perioden 2008-2013. Dessa artiklar är passande eftersom de speglar debatten bra

under den tidsperiod de är skrivna men även då det kommer inställningen till trängselskatten. Tre av artiklarna kan ses som positiva till skatten och fyra kan ses som negativa och en är av beskrivande karaktär. Sju av artiklarna är hittade på Göteborgs Postens hemsida och en är hämtad från Expressens hemsida. Anledningen till att flertalet artiklar är hämtade från Göteborgs Posten grundar sig i att denna tidning har varit ledande när det kommer till att rapportera om trängselskatten i Göteborg. Artiklarna är följande: ”Hätsk debatt om trängselskatten” (Larsson 2, 2012), ”Majoritet tveksam till trängselskatt” (Karlsson, 2012), ”Ska göteborgarna köras över ännu en gång?” (Papaioannou, 2010), ”Lyssna på opinionen mot trängselskatten!” (Folkesson, 2012), ”Tio procent är inte folket” (Gelotte, 2013), ”Klumpigt men demokratiskt” (Gelotte, 2012), ”Nej till folkomröstning” (Grahn-Hinnfors, 2011) och ”Folkomrö(s)ning om trängselavgifter 2010” (Lundgren, 2008).

Vad som är relevant att poängtera i denna granskning är vikten av att använda empiriskt material i en normativ undersökning. Denna typ av granskning görs för att underbygga och stötta den normativa analysen med hjälp av faktisk argumentation från verkligheten (Badersten, 2006, s. 171).

I uppsatsen kommer först demokrativärdena att förtydligas för att sedan appliceras på materialet. Det kommer att användas flera artiklar då jag analyserar hur trängselskatten kan rättfärdigas. Anledningen till användandet av nyhetsartiklar grundar sig i att analysen förs på ett aktuellt problem. Det finns både fördelar och nackdelar med denna typ av material. Jag anser att media har den mest ”färska” bilden av hur debatten ser ut i ämnet, detta ser jag som en fördel eftersom senaste fakta på detta sätt tydliggörs. Nackdelarna är att undersökningen inte bygger på akademiskt material och att nyhetsartiklarna kan vara vinklade, vilket naturligtvis skapar ett problem i en akademisk undersökning. Anledningen till att materialet som används inte bygger på vetenskapliga artiklar är att passande material för den typ av undersökning med demokrativärden som görs i denna uppsats inte funnits. Därför anser jag att nyhetsartiklar är det mest lämpliga material för att se hur trängselskatten kan rättfärdigas i fallet Göteborg. I skrivande stund sker det förändringar rörande trängselskatten i Göteborg. Detta gör att akademiskt material blir svårtillgängligt.

Det hade varit önskvärt att kunna ta in fler analysenheter, att kunna analysera fler än åtta artiklar, men på grund av de begränsningar som finns vid skrivandet av en kandidatuppsats så begränsas materialet i mitt fall till artiklar som speglar debatten väl eftersom de både är för och emot skatten.

3.3.1 Källkritik

Vad som är viktigt att ha i åtanke vid utförandet av en vetenskaplig uppsats är att fundera kring sitt material och problematisera kring källkritiken. Det finns några riktlinjer som är bra att tänka på vid materialinsamling nämligen: *äkthet*, *oberoende*, *samtidighet* och *tendens* (Esaiasson m.fl., 2007, s. 314).

Det kriteriet som jag anser vara viktigast för min uppsats är *oberoende* och då när det kommer till källor. Detta grundar sig i att min uppsats till stor del bygger

på material från tidningsartiklar skrivna av personer som är för och emot trängselskatt. Detta kan skapa problem när det kommer till graden av oberoende. Dock kan jag rättfärdiga min användning av detta material eftersom jag är medveten om det, tar upp båda sidor och problematiserar kring mitt slutgiltiga resultat.

4 Teori

I detta kapitel beskrivs den demokratiteori som kommer att användas för att identifiera de värden som analysen bygger på. Utgångspunkten gällande värdena är hämtade från Robert A. Dahls definition av demokrati, där det tittas närmre på ”fem kriterier på en demokratisk process”. För att förklara dessa värden används ”polyarkins institutioner”. De fem kriterierna kommer att presenteras utförligt tillsammans med polyarkins institutioner vilka används som operationalisering av kriterierna. Det är just dessa kriterier och institutioner som ligger till grund för analysen i uppsatsen. Med Dahls definition av demokrati hoppas jag kunna identifiera värdena väl för att sedan applicera det på mitt fall, det vill säga införandet av trängselskatt i Göteborg.

Denna demokratiteori är vald eftersom den passar bra för att identifiera de värden som ligger till grund för analysen. Dahls demokratiteori är välkänd inom statsvetenskapen och passar bra för undersökningen som genomförs i denna uppsats. Detta på grund av att uppsatsen söker svar på hur trängselskatten kan rättfärdigas genom att se just på olika värden och hur dessa kan uppnå en demokratisk process. Dahls sätt att se på demokrati är passande just eftersom teorin är indelad i kriterier som bör uppfyllas. På grund av detta får undersökningen in fler olika perspektiv som sedan kan jämföras och diskuteras utifrån de olika svar som uppdragas beroende på vilket värde analysdelen bygger på. Ytterligare en anledning till varför Dahls teori är passande är för att den bygger på normativa inslag (Dahl, 1989). Detta tolkar jag utifrån att hans kriterier vilka bör uppfyllas för att nå en demokratisk styrelseprocess präglas av normativa delar. Vad som också lämpar sig väl med Dahls teori är att förtydligandet av kriterierna kan utföras ytterligare med hjälp av polyarkins institutioner. Detta kan förhoppningsvis öka förståelsen för uppsatsens syfte som helhet ännu mer.

Först i detta avsnitt kommer en kort genomgång av den vetenskapssyn vilken används som utgångspunkt i denna uppsats.

4.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Den värdeteoretiska utgångspunkt jag utgår ifrån i denna uppsats grundar sig i den normativa metod jag tar avstamp i. Björn Badersten talar i sin bok om värdeontologi vilken tar upp frågan om värdeegenskaper finns i verkligheten. Han fortsätter med att förklara att det finns två olika värdeontologiska huvudpositioner, den negativa och den positiva värdeontologin. Den positiva menar att det finns oberoende eller objektiva värden. Dessa värden kan i princip

likställas med andra fysiska företeelser. Den positiva värdeontologin menar alltså att värden förekommer i verkligheten (Badersten, 2006, s. 58-59).

Den negativa värdeontologin menar däremot att det inte finns några oberoende eller objektiva värden. Alla värden beror på iakttagaren och dennes uppfattning. Det finns alltså ingen objektiv verklighet, alla påståenden gällande värden är speglade av personen som uttrycker ställningstagandet (Badersten, 2006, s. 59).

Vad som också är relevant i samband med detta är värdeepistemologi vilken handlar om huruvida en forskare kan nå vetenskaplig kunskap inom normativa frågor. Om en har en objektivistisk kunskapssyn menas att det går att ge en objektiv syn av verkligheten och att det är möjligt att nå kunskap om den sanna verkligheten. Motsatsen är en subjektivistisk kunskapssyn, de hävdar att det inte går att ge en objektiv syn på verkligheten. Den verklighet som finns är skapad av den som iakttar den och all kunskap som finns är beroende av förförståelsen (Badersten, 2006, s. 60).

Då en kopplar dessa två syner på kunskap till värden kan en snabbt förstå att enligt den objektivistiska värdeepistemologin går det att nå vetenskaplig kunskap gällande värden. Detta till skillnad från den subjektivistiska värdeepistemologin vilken menar att kunskapen är subjektiv och begreppsberoende. Huruvida någonting är bra eller dåligt beror på personen som uttalar sig, dennes bakgrund och förförståelse, det finns inget objektivt svar på värdefrågor. Dock skriver Badersten att dessa syner är renodlingar och att det kan vara svårt att endast sympatisera fullt ut med en av dessa (Badersten, 2006, s. 60-61).

Den vetenskapsteoretiska utgångspunkt jag kommer att använda mig av i denna uppsats är den positiva värdeontologin och den objektivistiska värdeepistemologin. Detta eftersom jag anser att just mina värden, gällande demokrati, kan ses som något gott oberoende av iakttagaren. Och eftersom jag menar på att det går att nå kunskap om värdet demokrati oberoende min förförståelse eller förmedlaren. Jag antar därför i denna uppsats att Göteborgs kommun bör haft en demokratisk process i trängselskattfrågan. Men visst är det så att dessa ramar är snäva på det viset att det kan vara svårt att endast hålla med om en vetenskapsteoretisk utgångspunkt (Badersten, 2006, s. 63).

4.2 Demokratiteori

Robert A. Dahl presenterar i sin bok ”Demokratin och dess antagonister” från 1989 en teori om den demokratiska processen. Han för ett resonemang gällande vad som egentligen menas med en demokratisk styrelseprocess, han förklarar att en kan se det i tre steg. Dahl börjar med att tydliggöra vad som ligger till grund för demokrati vilket också kan ses som en politisk ordning. Det andra gäller grundantaganden som rättfärdigar en demokratisk politisk ordning, för att till sist tala om kriterier som kännetecknar en politisk ordning (Dahl, 1989, s. 165). Jag kommer i denna uppsats framför allt fokusera på de kriterier som karakteriserar en demokratisk politisk ordning. Dessa kriterier kan ses som lämpliga premisser för hur beslut inom en demokratisk stat bör tas. Och de passar även väl in i denna

uppsats i och med att kriterierna kan ses som värden vilka kan analyseras utifrån den metod som förs. Men för att öka förståelsen krävs ändå en genomgång över de olika stegen i teorin vilket nu följer.

4.2.1 Antaganden för politisk ordning

Dahl börjar med att påpeka att för att nå politisk ordning gäller inte alltid en stat utan snarare en sammanslutning, detta ser jag som en del i att teorin går bra att applicera på mitt fall, det vill säga Göteborgs stad och trängselskattinförandet. Anledningen till att en sammanslutning bildas grundas ofta i att gruppen vill nå gemensamma mål. För att nå dessa mål krävs tydliga lagar och regler för personerna som ingår och påföljder om personer i sammanslutningen på något sätt bryter mot dessa förpliktelser. Eftersom personerna måste följa regler och lagar kan det ses som att besluten som tas i sammanslutningen är bindande (Dahl, 1989, s. 166).

Dahl fortsätter med att förklara att det finns två olika steg för att fatta bindande beslut nämligen att *fastställa dagordningen* och att *avgöra utfallet*. Att fastställa dagordningen är processen där det ärende som skall fattas beslut om väljs ut. I detta steg inkluderas även att besluta om sammanslutningen inte skall fatta beslut om vissa ärenden. Det andra steget, det vill säga att avgöra utfallet eller beslutsstadiet är det steg där processen når sin höjdpunkt, det är i detta steg som nya beslut på riktigt godkänns eller förkastas, innan detta steg är beslutsprocessen inte slutgiltig (Dahl, 1989, s. 167).

4.2.2 Grundantaganden för en demokratisk politisk ordning

Enligt Dahl finns olika antaganden för politisk ordning. Dessa antaganden bygger på grundläggande principer som lika rösträtt och att varje människa har en inneboende jämlikhet. De beslut som tas och blir bindande skall bara fattas av medlemmar i sammanslutningen. Detta har sin grund i att personer som inte själva är bundna till en lag eller policy inte kan hävda att andra måste följa den. Det är också viktigt att alla medlemmar känner sig sedda och att deras intressen och åsikter visas hänsyn, det är inte heller upp till personen som kommer med förslaget att bevisa att hen har tillräckligt med kompetens. Det är istället upp till de som motsätter sig förslaget att bevisa att idén inte är tillräckligt belagd. Det skall råda jämställdhet mellan medborgarna och alla medborgares röster skall räknas lika. Det sista antagandet rör samhällets eller sammanslutningens fördelning av värdefulla och knappa medel som Dahl menar bör vara rättvis. Han menar att allokeringen inte nödvändigtvis bör vara jämlik, den kan värderas utifrån förtjänst men huvudpoängen är att varje medlem eller medborgare bör ha lika chans att ta del av utnyttja dessa medel. Anledningen till detta är att sammanslutningen skall bli så demokratisk som möjligt (Dahl, 1989, s. 168-169).

4.2.3 Fem demokratikriterier

Dahl fortsätter och redogör för att det finns fem kriterier i en demokratisk process. Dessa kriterier beskriver han som idealtyper eller normer, han menar vidare att om dessa kriterier följdes till punkt och pricka så skulle en demokratisk process vara uppfylld. Dock problematiserar han kring det faktum att alla kriterier förmodligen aldrig, samtidigt, kommer kunna bli uppfyllda helt och hållet. Det är dessa kriterier som jag kommer att använda som värden i min analys. De fem kriterierna är: *effektivt deltagande*, *lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet*, *upplyst förståelse*, *kontroll över dagordningen* samt *slutlig kontroll* (Dahl, 1989, s. 169).

Med *effektivt deltagande* menar Dahl att varje medborgare bör ha lika stora rättigheter att uttrycka sina synpunkter gällande det slutliga beslutet. Både när det kommer till att sätta agendan för vad som tas upp men också att argumentera för de beslut som personen tycker är mest lämpligt (Dahl, 1989, s. 170).

Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet säger Dahl innebär att under beslutstadiet bör alla medborgare vara garanterade att få sin röst eller åsikt hörd och att alla röster vägs lika tungt. Det är också dessa röster som ligger till grund för det slutgiltiga beslutstagandet, inga andra (Dahl, 1989, s. 171-172).

Det tredje kriteriet, *upplyst förståelse* betyder att möjligheten för medborgarna att nå information angående frågan som skall beslutas om bör vara god. Detta grundar sig i att personen skall kunna fatta ett beslut som bäst gynnar personens egna intressen och preferenser (Dahl, 1989, s. 173-175).

Kontroll över dagordningen är det fjärde kriteriet och innebär att medborgarna måste ha exklusiv möjlighet att besluta om hur frågor skall tas upp på agendan för att kunna föra diskussionen på ett demokratiskt sätt. Dahl säger också att även om folket i sin tur ”ger” rätten till exempelvis politiker att fatta beslut har de fortfarande en möjlighet att ta tillbaka denna rättighet vid nästa val. Här ingår också hur beslutsprocessen skall gå till, exempelvis vilket system som passar sammanslutningen bäst. (Dahl, 1989, s. 175-177).

Det sista och femte kriteriet benämns som *allomfattande medborgarskap*. Med detta menar Dahl att medborgarskapet skall innefatta alla vuxna medlemmar som ingår i sammanslutningens beslut (Dahl, 1989, s. 187-188).

4.2.4 Ytterligare operationalisering av demokratikriterierna

För att förtydliga ytterligare och för att öka intersubjektiviteten i denna uppsats har jag valt att operationalisera de fem kriterierna från Dahl genom principerna från *polyarkins institutioner*. Det finns sju institutioner som kan ses som principer som måste fullföljas för att demokratikriterierna skall kunna införlivas och tillslut bilda demokrati (Dahl, 1989, s. 343). Jag kommer alltså att utgå ifrån Dahls fem kriterier och mäta de kriterier som kan uppfattas som otydliga. Anledningen till att jag har valt att göra på detta sätt är för att tydligare kunna mäta de demokratiska tecken som synliggörs i det material som jag sedan kommer att analysera.

Vad är då polyarki? Dahl skriver främst om befolkningsökningen och menar att demokratin har reformerats för att förbli representativ och bättre anpassad till dagens storskaliga samhälle. Förändringen ligger i de politiska institutionerna som särskiljer den moderna demokratin från andra styrelseskick. Detta politiska system kallar alltså Dahl för polyarki (Dahl, 1989, s. 339-340).

Polyarkins institutioner definieras som följer:

Valda befattningshavare: Kontrollen över de politiska beslut som fattas ligger hos de folkvalda befattningshavarna.

Fria och opartiska val: Dessa befattningshavare väljs regelbundet i fria och opartiska val

Allmän rösträtt: I princip har alla vuxna rösträtt vid valen av befattningshavarna

Rätt att kandidera i val: Bortsett från en åldersgräns har i princip alla vuxna rätten att ställa upp och kandidera i valen

Yttrandefrihet: Alla medborgare har rätten att uttrycka sina politiska åsikter utan att på något sätt känna sig hotade. Detta innefattar också möjligheten att kritisera makthavarna.

Alternativa informationskällor: Medborgarna har rätten och möjlighet att hitta information och andra källor.

Församlingsfrihet: Medborgarna har rätt att uttrycka sig och/eller engagera sig politiskt i grupper eller andra oberoende föreningar och organisationer (Dahl, 1989, s. 343-344).

5 Analys

Jag kommer i denna analys söka svar på uppsatsens frågeställning: *Hur kan trängselskatt rättfärdigas?* Och då utifrån Dahls demokratikriterier. Jag kommer att granska materialet för att undersöka hur värdena synliggörs i materialet för att se hur trängselskatten kan rättfärdigas. Analysen kommer att föras så metodiskt och systematiskt som möjligt, värdena kommer att appliceras enskilt för att i slutet av varje delkapitel sammanställas, jämföras och diskuteras mer ingående. Jag har som sagt valt att analysera åtta artiklar skrivna av sju olika författare, fyra av dessa är för trängselskatten och fyra är emot. Artiklarna har publicerats i Göteborgs Posten mellan åren 2008 och 2013. Detta tidsspänn tror jag kommer bidra till att analysen blir bredare vilket jag hoppas kommer kunna öka förståelsen för hur debatten har sett ut.

De fyra första värdena som kommer att analyseras är tydliga nog utan att ytterligare operationalisera med hjälp av polyarkins institutioner. Däremot kommer jag att ta hjälp av institutionerna för att förtydliga det sista värdet, allomfattande medborgarskap, eftersom detta kan vara svårt att förstå utan särskilt klagörande.

5.1 Effektivt deltagande

Effektivt deltagande är det första demokrativärdet som kommer att analyseras. I fallet Göteborg innebär detta att alla röstberättigade i kommunen, fram tills det bindande beslutet är fattat, har rätt att uttrycka sina åsikter rörande det slutgiltiga avgörandet, i detta fall trängselskatt. Medborgarna skall också ha rätten att ta upp de frågor som de känner är viktiga. Om möjligheten till detta inte finns innebär det att hens åsikter inte tas i beaktande vilket inte är i enlighet med hur en korrekt demokratisk process bör vara.

I det material jag har läst kan en se att informationen rörande trängselskatt innan beslutet togs år 2010 var bristfälligt. Detta kan i sin tur tydas som att medborgarna inte fick tillräckligt stor chans att uttrycka sina åsikter rörande ämnet. I artikeln ”Hätsk debatt om trängselskatten” från 2012 skriver Maja Larsson om hur kommunalråden Anneli Hulthén och Jonas Ransgård debatterar med människor som bor i Backa, en förort till Göteborg. Det beskrivs hur dessa människor uttrycker sin ilska eftersom de menar att betalstationerna är orättvist utspridda. Backaborna menar att de är inlåsta eftersom de inte kan ta sig med bil för att handla utan att passera en station. ”De låser in Backaborna. Vi kan inte ens handla i närområdet” (Larsson 2, 2012). Ilskan och dessa åsikter kan vara ett tecken på att människorna inte fick uttrycka sina åsikter innan beslutet togs.

Däremot finns det ingenting som tyder på att folket eller medborgarna på något sätt blev förtryckta på så sätt att de inte fick uttrycka sina åsikter. Det enda som kan uttydas utifrån det material som analyserats är att medborgarna inte fick möjligheten att tydliggöra sina åsikter tillräckligt eftersom informationen var bristande. ”Vi visste inte om det här när vi röstade för två år sedan, löd ropen” (Larsson 2, 2012).

Även om delar av befolkningen känner sig svikna av beslutet om trängselskatt i Göteborg så var det trots allt ett demokratiskt val: ”[...] beslutet i kommunfullmäktige fattades före kommunvalet 2010. Därmed kunde väljarna säga sitt i vallokalerna.” (Gelotte, 2012). Det en kan fundera på är om befolkningen verkligen hade tid att reflektera och ställa de frågor som de ville innan beslutet togs eftersom ”Visst togs beslutet om trängselskatt plötsligt och löften om folkomröstning sveks” (Gelotte, 2012). Just eftersom beslutet togs så hastigt kan detta ses som att befolkningen i Göteborgs stad inte hade tillräckligt med möjligheter att ställa sina frågor och uttrycka sina åsikter rörande ämnet.

Så, givet effektivt deltagande hur kan trängselskatt rättfärdigas? Vissa personer kände förmodligen att de inte fick tillräckligt med information om vad det Västsvenska paketet, med trängselskatten i spetsen, innebar på ett personligt plan. Att personer i Göteborg känner ilska gentemot politikerna som infört skatten kan tolkas som att invånarna inte fick tillräckligt med utrymme att uttrycka sina åsikter om skatten innan beslutet togs. Om göteborgarna tydligare, innan beslutet fastställdes, hade fått möjlighet att klargöra hur det kände inför skatten kanske inte debatten vi ser i media om folkomröstningen idag behövt inträffa. Detta kan ses som att trängselskatten inte kan rättfärdigas utifrån effektivt deltagandevärdet.

Men eftersom det inte finns någonting som tyder på att göteborgarna på något sätt pressades eller hotades att *inte* uttrycka sina åsikter rörande frågan kan det också påstås att trängselskatten kan rättfärdigas utifrån just detta demokrativärde.

5.2 Lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet

Det andra värdet som kommer att analyseras är att alla röstberättigade inom kommunen bör ha lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet. Med detta menas att allas röster väger lika tungt när det sista och avgörande beslutet faktiskt fattas.

Vid applicering av detta kriterium i fallet trängselskatt i Göteborg finns det inget i det analyserade materialet som antyder att lika rösträtt inte skulle vara uppfyllt. Att alla röster i kommunalvalet inte skulle ha vägts lika är något som förhoppningsvis skulle kommit fram tydligare i media om så var fallet. Däremot kan även här diskuteras hur väl Göteborgarna förstod innebörden av trängselskatten, detta grundar sig i att namnunderskrifter har samlats ihop för att försöka få till stånd en folkomröstning. Tio procent av Göteborgs befolkning har genom namnpåskrifter uttryckt att de vill ha folkomröstning vilket innebär att politikerna i kommunfullmäktige måste ta ställning till om en folkomröstning skall utföras eller inte. Vad som dock också tas upp i denna artikel är det faktum

att 90 procent av de röstberättigade i Göteborg faktiskt inte har begärt folkomröstning.

”Att tio procent kräver folkomröstning medför inte att en folkomröstning måste genomföras. Enligt kommunallagen innebär det att frågan måste prövas i kommunfullmäktige. Där skall politikerna ta hänsyn till alla fakta – inklusive att nästan 90 procent inte krävt folkomröstning trots att de knappast kan ha undgått kampanjen.” (Gelotte, 2013).

Materialet kan tolkas som att personer inom kommunen som tydligare såg effekterna av trängselskatt, oavsett om personerna menar att trängselskatten i sig är positiv eller negativ, hade mer förståelse och därav större makt vid det slutgiltiga avgörandet. Ett annat sätt att tolka citatet är att 90 procent av befolkningen hade förståelse och därför inte har uttryckt sin önskan för en folkomröstning.

Men som sagt, i materialet är det ingen som ifrågasätter att själva röstningen inte gick till som den borde eller att rösterna vägdes olika på så sätt att vissa hade tyngre genomslagskraft än andra.

Givet lika rösträtt vid det slutliga avgörandet, hur kan trängselskatt rättfärdigas? Här kan en återigen fundera på om invånarna i staden uppfattar rösterna som rättvisa eftersom vissa personer har haft tydligare referensramar när det kommer till information rörande ämnet. Om det tolkas på detta sätt kan trängselskatten inte rättfärdigas utifrån lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet eftersom personer med mer ”kött på benen” när det kommer till kunskap om trängselskatten har haft större inflytande vid det slutgiltiga beslutet än personer som inte förstod innebörden på grund av brist på fakta.

Vad en också kan reflektera över gällande detta kriterium är hur mycket val göteborgarna egentligen hade när det kommer till att välja partier. Detta har tagits upp tidigare under bakgrundskapitlet, men eftersom att alla väletablerade partier i kommunfullmäktige stod på samma sida i frågan (ja till trängselskatt) och det bara var två partier som motsatte sig, Sverigedemokraterna och Vägvalet kan det tolkas som skevt. Just att spridningen på åsikter kan tyckas var för snäv kan också ses som att värdet om lika rösträtt inte uppfylldes och därmed att trängselskatten inte kan rättfärdigas utifrån detta värde. Dock är det så att eftersom det inte finns någonting i det material som har behandlats som på något sätt antyder att det begåtts valfusk i meningen att rösterna har vägts ojämnt kan trängselskatten rättfärdigas utifrån värdet lika rösträtt vid det slutgiltiga avgörandet.

5.3 Upplyst förståelse

Upplyst förståelse betyder, som nämnts tidigare, att folket är de som bör bestämma och detta utifrån vad de tror är bäst. Men för att folket skall kunna fatta så välgrundade beslut som möjligt bör de upplysas och få information i frågan så att de kan fatta beslut som passar deras livssituation så bra som möjligt.

Då Göteborgs stad beslutade om trängselskatt var det delar av invånarna i Göteborg som reagerade starkt med ilska. De var arga för att de menade på att kontrollerna var orättvist utplacerade och att de inte fått tillräcklig information om trängselskatten innan beslutet klubbades igenom (Larsson 2, 2012). I en artikel skriven av personer som motsätter sig trängselskatten menar de att initiativet till en folkomröstning tyder på att folket inte är nöjda med beslutet (Papaioannou m.fl., 2010), detta kan tolkas som att invånarna inte var nog upplysta eller fick tillräckligt med information innan de röstade och valde de personer som sedan bestämde om trängselskatten.

”I frågan om trängselskatten har både Anneli Hulthén (S) och Jan Hallberg (M) tydligt markerat att invånarna skulle bli mer positivt inställda om de bara blev informerade om fördelarna.” (Papaioannou m.fl., 2010)

Eftersom en del av folket varit negativt inställda till trängselskatten, detta grundar sig i initiativet till folkomröstning, tyder detta i sin tur på att folket inte varit tillräckligt informerade eller upplysta innan beslutet togs. Citatet ovan tyder också på att kommunpolitikerna själva inte menar att folket är eller har varit tillräckligt informerade om trängselskattens effekter.

I en artikel skriven av Centerpartisten Jan-Olle Folkesson skriver han att svårigheterna ligger i att folket inte blivit tillräckligt insatta om vad som gäller rörande trängselskattfrågan

”Problemet, att informationen inte nått fram före beslut, äger till största delen ansvariga politiker och tjänstemän- inte väljarna” (Folkesson, 2012).

Detta tyder på att värdet inte har infriats så som det borde för att en process skall kunna benämnas som en demokratisk

Men det finns alltid två perspektiv, det har varit ett missnöje mot trängselskatten och detta har framförallt synliggjorts tydligt i lokal media men det finns också stöd för trängselskatten, detta visar olika undersökningar gjorda av Göteborgs universitet

”Det finns en majoritet mot i dagsläget, men det saknas inte heller stöd för trängselskatten [...]” (Karlsson, 2012).

Ytterligare en aspekt är det som Gert Gelotte tar upp i sin artikel och reflekterar över. Han menar att även om 10 procent har skrivit på för folkomröstning så:

”Nästan 90 procent av de röstberättigade göteborgarna har inte skrivit på något krav på folkomröstning för trängselskatten” (Gelotte, 2013).

Gelotte menar alltså vilket tydliggörs i citatet ovan att flertalet göteborgare inte stödjer idén på folkomröstning. I Larssons artikel citeras Anneli Hulthén som uttrycker:

”Jag blir ledsen när man säger att vi inte har demokrati. Frågan om trängselavgift fanns med i valet 2010, sa hon” (Larsson 2, 2012).

Detta kan tydas som att folket ändå har varit informerade eller i alla fall har haft goda möjligheter att sätta sig in i frågan om trängselskatt.

I ytterligare en annan av artiklarna som är en del av denna analys ”Majoritet tveksam till trängselskatt” publicerad i Göteborgs Posten 2012 visas undersökningar på hur göteborgarna själva uppfattar trängselskatten. De finns invånare som ställer sig positiva till skatten men dock visar undersökningen att majoriteten ställer sig negativt:

”[...] en majoritet av göteborgarna är negativa till trängselskatt, eftersom den mest vetenskapliga undersökningen visar ett tydligt resultat” (Karlsson, 2012).

Hur kan trängselskatt rättfärdigas givet upplyst förståelse? Om en ser till att det faktiskt har blivit ett utbrett missnöje när det kommer till skatten, vilket grundar sig i ett folkligt initiativ om folkomröstning, kan detta tolkas som att folket inte har känt sig tillräckligt informerade. Om göteborgarna hade varit tillräckligt upplysta om hur skatten skulle påverka invånarna själva skulle förmodligen inte det breda missnöje som uppkommit senare varit så tydligt. Att det finns många som är emot skatten syns också i de olika undersökningar som gjorts för att se hur göteborgarna själva ställer sig till trängselskatten där det påvisas att majoriteten är negativa. En annan del i detta som väger mot att värdet inte har uppfyllts är att politikerna Anneli Hulthén och Jan Hallberg själva erkänner att folket inte är eller har varit tillräckligt upplysta i frågan rörande trängselskatt. Med detta som bakgrund tyder det på att givet upplyst förståelse kan trängselskatten inte rättfärdigas.

Å andra sidan, som också nämnts ovan, kan en tycka att folket faktiskt har haft tillgång till tillräcklig information om det Västsvenska paketet och trängselskatten eftersom det har varit uppe på agendan och diskuterats under två kommunval. Om så är fallet kan trängselskatten rättfärdigas givet upplyst förståelse-värdet. Dock återstår frågan huruvida medborgarna har fått ta del av dessa diskussioner eller känner att de har fått tillräckligt med information.

5.4 Kontroll över dagordningen

Det fjärde demokratikriteriet som analyseras är kontroll över dagordningen. Detta innebär kortfattat att alla medborgare skall ha möjlighet att sätta agendan för vad som skall beslutas om.

I fallet trängselskatt i Göteborg kan det tolkas på olika sätt om kriteriet är uppfyllt eller inte. Politikerna i kommunfullmäktige i Göteborg har under de senaste åren blivit hårt ansatta då det kommer till frågan om trängselskatt. Bland annat har de fått höra att de ”[...] motarbetar demokratin genom att inte vilja ha en folkomröstning” (Larsson 2, 2012). Men att de ens har varit en debatt rörande

trängselskatt och folkomröstning tyder ändå på att frågan har kommit upp på agendan och att de har diskuterat det.

”Den övriga oppositionen, förutom Sverigedemokraterna, liksom majoriteten ställde sig bakom beslutet att avvisa folkiniciativet mot trängselskatter, liksom Vägvalets motioner i frågan” (Grahn-Hinnfors, 2011)

Att politikerna sedan avvisar delar av medborgarnas åsikter är en annan sak, problemen tas ändå upp på dagordningen. Frågan är bara om ärendet angående trängselskatt togs upp på agendan innan beslutet fastställdes.

Tidigare nämnda Anneli Hulthén, kommunstyrelsens ordförande och sittande i kommunfullmäktige, uttalar sig gällande initiativet om folkomröstningen redan 2011 och säger:

”Jag har full respekt för namninsamlingen. Men det är inte så att vi inte har debatterat frågan om det Västsvenska paketet. Alla beslut kan inte vara populära, de kan vara demokratiska ändå. Nån gång måste man sätta ner foten. Vi är beredda att göra det nu, sa Anneli Hulthén” (Grahn-Hinnfors, 2011)

Hulthén menar alltså i citatet ovan att de i kommunfullmäktige har diskuterat och debatterat frågan vilket kan ses som att folket har makt över vad som tas upp på dagordningen i kommunfullmäktige. Eftersom detta citat är taget från en artikel från 2011 kan detta också tyda på att folket har fått chans att uttrycka sina åsikter om vad som skall tas upp på sammanträdena eftersom beslutet precis hade tagits, 2010.

För att se det från den andra sidan kan detta citat också ses som att politikerna står över folket. Hulthén talar om att sätta ner foten, detta ordval kan tolkas som att hon kör över medborgarna och tar beslutet i ”egna händer”. Vilket inte tyder på att det är folket som har kontrollen.

Ytterligare något som kan tyda på att göteborgarna inte har haft tillräcklig med kontroll över dagordningen är det faktum att socialdemokraterna i Göteborg 2008 var för en folkomröstning i trängselskattfrågan:

”Göteborgs socialdemokratiska partidistrikts årsmöte biföll i går distriktsstyrelsens förslag att göteborgarna själva ska få avgöra frågan om att införa trängselavgifter i stan genom en folkomröstning.” (Lundgren, 2008)

Men Socialdemokraterna ändrade sig till valet 2010 och ville införa det Västsvenska paketet, där trängselskatt ingår, utan folkomröstning. Detta kan tolkas som att göteborgarna var med och påverkade agendan 2008 men eftersom detta ändrades till 2010 förlorade folket chansen att påverka dagordningen och politikerna gjorde som de själva ville.

Givet kontroll över dagordningen hur kan trängselskatt rättfärdigas i fallet Göteborg? Eftersom kommunfullmäktige har diskuterat frågan kan detta tolkas som att invånarna har varit delaktiga. Att det har blivit en debatt och att det finns

material som rör ämnet innan 2010 då beslutet togs tyder detta på att dagordningen har påverkats av vad göteborgarna själva har tyckt varit viktigt. På så sätt kan trängselskatten rättfärdigas utifrån kontroll över dagordningen-värdet.

Dock har det varit så att politikerna har svängt i frågan om trängselskatt vilket har skett hastigt. Från att säga att det skall bli en folkomröstning om trängselskatt till att helt ändra inriktning och säga att det är dags att sätta ner foten i frågan och att det inte kommer att bli en folkomröstning är en tvär sväng. Detta kan tyda på att invånarna kanske ändå inte har så mycket att säga till om när det kommer till dagordningen och på så sätt kan trängselskatten inte rättfärdigas givet kontroll över dagordning-värdet.

5.5 Allomfattande medborgarskap

Kriteriet om allomfattande medborgarskap kan vara lite svårt att förstå sig på. Det innebär sammanfattande att alla kvinnor och män skall ingå i medborgarskapet. För att tydliggöra just detta kriterium kan en se till polyarkins institutioner. De institutioner som är nödvändiga för att kriteriet om allomfattande medborgarskap skall vara uppfyllt är: allmän rösträtt, rätt att kandidera i val, yttrande frihet, alternativa informationskällor och församlingsfrihet (Dahl, 1989, 345).

Av polyarkins fem institutioner är det tydligt att de flesta av dem är uppfyllda. Det enda som kan vara tveksamt är alternativa informationskällor. Med detta menas att folket innehar rätten och möjligheten att hitta alternativa informationskällor (Dahl, 1989, 244). Vilket även nämnts tidigare i uppsatsen har Göteborg informerat om trängselskatten på så sätt att de har skickat ut informationsblad, de har till och med haft en utställning på Hisingen dit personer som är intresserade av att ta del av information om skatten kan åka för att lära sig mer om vad Västsvenska paketet innebär (Älvstranden, 2013). Det har även funnits information om hur en skall betala skatterna och hur allt praktiskt och faktiskt har gått till vid implementeringen av trängselskatten (Transportstyrelsen 3, 2013). Däremot har kommunikationen mellan göteborgarna och kommunpolitikerna varit bristande. Detta tyder bland annat artikeln skriven av Maja Larsson på där hon beskriver situationen i Backa där de boende inte fick svar på sina frågor rörande skatten:

”I tjugo minuter hann debatten handla om trängselskatten. Sedan bröts den plötsligt av Arne Olsson, en av två moderatorer [...] Då kvarstod många frågor hos åhörarna” (Larsson 2, 2012).

Att göteborgarna uppfattar att de inte får svar på sina frågor angående trängselskatten kan ses som att det inte finns tillräckligt med kommunikation mellan politikerna och väljarna. Detta kan bidra till ett politikerförakt men det tyder ännu mer på att de alternativa informationskällorna, vilka borde finnas i en demokratisk process, är ofullständiga.

Så, hur kan trängselskatten rättfärdigas givet allomfattande medborgarskap? Ovan har jag operationaliserat kriteriet med hjälp av polyarkins institutioner och då framförallt alternativa informationskällor. Vid analysen kan en se att dialogen mellan politikerna och väljarna brister i och med att de inte svarar på frågor rörande skatten tillfredställande länge, enligt vissa av väljarna (Larsson 2, 2012). Detta kan i sin tur tyda på att de informationskällor som borde finnas där är otillräckliga. Däremot kan en också se att göteborgarna har haft möjlighet att ta del information om en själv letar upp den, detta är mer praktisk information om hur skatten är utformad och kommer att implementeras men vad det gäller denna information kan den inte ses som ofullständig.

6 Slutlig jämförelse och diskussion

Jag har analyserat hur trängselskatten i Göteborg kan rättfärdigas utifrån Dahls demokrativärden. I analysen kan en uttyda att det går att rättfärdiga skatten utifrån vissa värden men en kan även problematisera och utifrån andra synvinklar hävda att trängselskatten inte är rättfärdigad.

Givet effektivt deltagande och att folket har rätt att uttrycka sina åsikter rörande det slutgiltiga avgörandet tyder resultatet i analysen att trängselskatt kan rättfärdigas. Detta grundar sig i att folket inte på något sätt har blivit förtryckta eller pressade till att inte uttrycka sina åsikter. Resultatet i analysen tyder på att detta argument väger tyngre än initiativet om folkomröstning vilket i sin tur kan tolkas som att folket inte fick tillräckligt med utrymme att uttrycka sina ståndpunkter gällande skatten innan beslutet togs.

Givet lika rösträtt vid det slutliga avgörandet implicerar resultatet i analysen att trängselskatt kan rättfärdigas. Detta eftersom det inte finns något som tyder på att valet utfördes på odemokratiska grunder. Det kan även här diskuteras huruvida informationen nått ut till de berörda medborgarna eller inte och att de som tagit del av fakta kunde lägga en röst som grundar sig på tydligare upplysningar. Men som sagt uttyder jag från resultatet att trängselskatt kan rättfärdigas eftersom det analyserade demokrativärdet baseras på just lika rösträtt.

Givet upplyst förståelse tolkar jag resultatet i analysen som att trängselskatten inte kan rättfärdigas. Detta grundar sig i att det har uppkommit ett initiativ till folkomröstning och att undersökningar visar på att invånarna i Göteborg är missnöjda med beslutet om trängselskatt. Detta kan även ses utifrån ett annat perspektiv och det kan tyckas att folket har haft tillgång till information eftersom trängselskatten fanns med i fråga 2010. Jag tolkar ändå resultatet i analysen så att värdet upplyst förståelse inte har uppnåtts tillräckligt eftersom ett brett missnöje har uppdragats.

Givet kontroll över dagordningen uttyder jag resultatet i analysen som att trängselskatten inte kan rättfärdigas. Kommunpolitikerna har diskuterat frågan sedan 2008, vilket visar att folket har haft kontroll över dagordningen. Men det faktum att den tvära svängen om att lova att det ska bli folkomröstning till att inte diskutera frågan öppet och att ta beslut om att trängselskatt skall implementeras tyder på att politikerna inte tog folkets åsikter tillräckligt i beaktande. Därför resultatet i analysen avläsas som att medborgarna inte har haft tillräckligt med kontroll över att sätta agendan.

I resultatet gällande givet allomfattande medborgarskap uttyder jag att trängselskatten kan rättfärdigas trots den bristfälliga kommunikationen mellan politiker och invånare i Göteborg. I materialet som analyserats kan det tolkas som att flera av göteborgarna inte tycker att politikerna har varit tillräckligt öppna när det kommer till att svara på frågor om skatten. Trots detta kan jag inte påstå, med

analysen som bakgrund, att trängselskatten inte kan rättfärdigas givet allomfattande medborgarskap. Detta eftersom det endast var ett av polyarkins fem institutioner, vilket jag operationaliserade värdet genom, som kunde uppfattas som tvetydigt. Denna institution var alternativa informationskällor vilken jag ändå anser har uppfyllts då det har funnits flertalet sätt att finna information om trängselskatten.

Något som också är värt att reflektera över är problematiken kring att det Västsvenska paketet just kommer som ett paket. Detta bidrar till att det blir svårt för göteborgarna att välja eftersom det blir ett val som grundar sig i allt eller inget. Göteborgarna kan inte vara för den nya tågtunneln utan att också automatiskt vara för trängselskatten i och med att det kommer i ett.

7 Slutsats

Jag har i denna uppsats visat att olika normativa värden kan leda till olika normativa slutsatser i en och samma fråga. Jag har försökt att så tydligt som möjligt påvisa hur trängselskatten kan eller inte kan rättfärdigas utifrån de olika demokrativärden presenterade av Robert A. Dahl.

Jag har haft Göteborg och trängselskattinförandet som fall för att försöka klargöra hur införandet av denna skatt kan rättfärdigas.

Målet med denna uppsats var, som tidigare nämnts, inte att ta ställning i frågan utan att ställa de olika slutsatserna mot varandra, jämföra och diskutera utifrån de svar som uppkommit.

För att återkoppla till den inledande frågeställningen: *Hur kan trängselskatt rättfärdigas?* Frågan kan vara svår att ge ett rakt svar på eftersom jag jämfört olika svar beroende på vilket värde som analyserats. Att komma fram till ett tydligt svar var inte heller ett essentiellt mål då syftet var att jämföra och diskutera de olika svaren från de olika värdena som jag har analyserat. Dock är det så att vissa värden var lättare att tyda utifrån min frågeställning eftersom vissa av värdena kunde kopplas tydligare till mitt fall. Av de fem värden jag har undersökt i denna uppsats kunde jag uttyda, med hjälp av resultatet, att tre värden kunde rättfärdigas mer explicit: effektiv deltagande, lika rösträtt och allomfattande medborgarskap. De två andra värdena kunde inte rättfärdigas, dessa var: upplyst förståelse och kontroll över dagordningen. Som även påvisats tidigare i uppsatsen går det alltid att jämföra och diskutera svaren utifrån olika ståndpunkter.

Den hypotes som förts genomgående i uppsatsen har visat sig vara sann utifrån den analys jag har genomfört. Hypotesen löd att den demokratiska processen kan vara svår att rättfärdiga utifrån vissa av demokrativärdena. Efter att ha analyserat de olika värdena utifrån en normativ givet att-analys visade det sig att två av de fem värdena inte kunde rättfärdiga trängselskattinförandet i Göteborg.

7.1 Förslag på vidare forskning

Jag har i min uppsats valt att fokusera på demokrativärden, en annan idé skulle kunna vara att fördjupa sig i andra värden som varit aktuella under trängselskattinförandet i Göteborg så som miljö, finansiering av investeringar i kollektivtrafiken eller av västlänken som staden skall bygga.

Ytterligare ett förslag skulle kunna vara att jämföra införandet skatten mellan olika städer så som Stockholm och Köpenhamn vilka är två andra städer i närområdet som har infört trängselskatt de senaste åren.

8 Referenser

- Badersten, Björn, 2006, *Normativ metod- Att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur
- Björkenwall, Robert, 2012. ”Högerpopulistiska Sverigedemokraterna är två olika partier” (elektronisk), Arbetarbladet, publicerad: 2012-11-16. Tillgänglig: <http://www.arbetarbladet.fi/kultur/8725-h-gerp-pulistisk-sverigedem-kr-tern-r-tv-lik-p-rtier>
- Dahl, Robert A., 1989, *Demokratin och dess antagonister*. London: Yale University Press
- Engholm, Åsa, Gren, Jonas, Syvik, Per, 2009. “Nästan alla kranskommuner kräver rösträtt i frågan” (elektronisk), Göteborgs Posten publicerad: 2008-02-20, uppdaterad: 2009- 09-22. Hämtdatum: 2013-04-19 Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.114788-nastan-alla-kranskommuner-kraver-rostratt-i-fragan>
- Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan-konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3e upplagan. Göteborg: Nordstedts Juridik
- Folkesson, Jan-Olle, 2012 ”Lyssna på opinionen mot trängselskatten!” (elektronisk) Göteborgs Posten, publicerad: 2012-10-14. Hämtdatum: 2013-05-08. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.1093991-lyssna-pa-opinionen-mot-trangselskatten>
- Gelotte, Gert 2012 ”Klumpigt men demokratiskt” (elektronisk) Göteborgs Posten, publicerad: 2012-09-10. Hämtdatum: 2013-05-08. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/ledare/1.1061031-gert-gelotte-klumpigt-men-demokratiskt>
- Gelotte, Gert, 2013 ”Tio procent är inte folket” (elektronisk) Göteborgs Posten, publicerad 2013-05-05. Hämtdatum: 2013-05-08. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/ledare/1.1638988--tio-procent-ar-inte-folket>
- Grahn-Hinnfors, Gunilla, 2011 ”Nej till folkomröstning” (elektronisk) Göteborgs Posten, publicerad: 2011-04-14. Hämtdatum: 2013-05-08. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.602316-nej-till-folkomrostning>
- Göteborgs Stad Kommunfullmäktige (Elektronisk). Publicerad: 2010-01-28 Hämtdatum: 2012-04-20 Tillgänglig: [http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/B2D5F397B6628998C12576AF003057FC/\\$File/FL_Kommunfullmaktige_20100128.pdf?OpenElement](http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/B2D5F397B6628998C12576AF003057FC/$File/FL_Kommunfullmaktige_20100128.pdf?OpenElement)
- Karlsson, Caroline, 2012 ”Majoritet tveksam till trängselskatt” (elektronisk) Göteborgs Posten, publicerad: 2012-09-06. Hämtdatum: 2013-05-08.

- Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.1057684-majoritet-tveksam-till-trangselskatt>
- Larsson, Maja 1, 2012. ”Så avgörs frågan i kommunfullmäktige” Göteborgs Posten publicerad: 2012-12-30 Hämtdatum: 2013-04-19. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.1178322-sa-avgors-fragan-i-kommunfullmaktige>
- Larsson, Maja 2, 2012 ”Hätsk debatt om trängselskatten” (Elektronisk) Göteborgs Posten, publicerad: 2012-10-10. Hämtdatum: 2013-05-08. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.1091624-hatsk-debatt-om-trangselskatten>
- Lundgren, Åke, 2008. ”Folkomrö(s)tning om trängselavgifter 2010” (elektronisk). Expressen publicerad: 2008-04-05 Hämtdatum: 2013-04-18 Tillgänglig: <http://www.expressen.se/gt/folkomrostning-om-trangselsavgifter-2010/>
- Mediapaper (elektronisk). Publicerad: oktober-2012. Hämtdatum: 2013-04-20 Tillgänglig: <http://multi.mediapaper.nu/?PubId=F6F5EDF699D85EFF0EDB4DBD8E9AFB48>
- Nationalencyklopedin (elektronisk) Sökord: demokrati, <http://www.ne.se/lang/demokrati>, Nationalencyklopedin, hämtad 2013-04-10.
- Nyström, Ulf 2010. ”Trängselskatten är olaglig” (elektronisk) Göteborgs Posten, publicerad: 2010-02-15. Hämtdatum: 2013-04-22 Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.311649--trangselskatten-ar-olaglig>
- Papaioannou, Theo, Heyman, Tom, 2011. ”Dags att folkomrösta om trängselskatten” (elektronisk) Göteborgs Posten publicerad: 2011-03-04. Hämtdatum: 2013-04-22. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.564903-dags-att-folkomrosta-om-trangselskatten>
- Papaioannou, Theo, Irving, Anna, Heyman, Tom, Papaioannou, Stefanos, Sjölander, Carin, 2010 ”Debatt: Ska göteborgarna köras över ännu en gång?” (elektronisk) Göteborgs Posten, publicerad: 2010-12-08. Hämtdatum: 2013-05-08. Tillgänglig: <http://www.gp.se/nyheter/debatt/1.506095-debatt-ska-goteborgarna-koras-over-annu-en-gang>
- Regeringens proposition (Elektronisk). Publicerad: 2010-04-08. Hämtdatum: 2013-04-20 Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/12677/a/143451>
- Sverigedemokraterna Göteborg (Elektronisk) Hämtdatum: 2013-04-22. Tillgänglig: <https://goteborg.sverigedemokraterna.se/var-politik/trangselskatten-vastsvenska-paketet/>
- Sveriges riksdag (elektronisk), granskad: 2011-10-07, sökord: folkomröstning, Hämtdatum: 2013-04-20 Tillgänglig: <http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Demokrati/Folkomrostning/>
- Teorell, Jan, Svensson, Torsten, 2007, *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber
- Transportstyrelsen 1, 2012 (elektronisk) Uppdaterad: 2012-10-17. Hämtdatum: 2013-04-19. Tillgänglig: <http://www.transportstyrelsen.se/Vag/Trangselskatt/Fragor--svar/Fragor--svar-for-Goteborg/Miljo/Hur-mycket-renare-forvantat-luften-bli-tack-vare-trangselskatten/>

- Transportstyrelsen 2, 2012 (elektronisk) Uppdaterad: 2012-10-17. Hämtdatum: 2013-04-19. Tillgänglig: <http://www.transportstyrelsen.se/Vag/Trangselskatt/Fragor--svar/Fragor--svar-for-Goteborg/Miljo/Utlandska-langtradare-behover-inte-betala-trangselskatt-men-manga-sadana-fordon-trafikerar-Alvsborgsbron-och-E6-Hur-ska-deras-miljopaverkan-minskas/>
- Transportstyrelsen 3, 2013 (elektronisk) uppdaterad: 2013-01-07. Hämtdatum: 2013-05-16. Tillgänglig: <http://www.transportstyrelsen.se/sv/vag/trangselskatt/trangselskatt-i-goteborg/>
- Vägvalets officiella blogg (elektronisk) uppdaterad: 2010-11-10. Hämtdatum: 2013-04-20- Tillgänglig: <http://www.nejtrangselskattgbg.se/2010/11/10/pressmeddelande-goteborgs-kommun-ar-inte-tvingad-att-infora-trangselskatten-enligt-finansdepartementet/>
- Vägvalets officiella hemsida (elektronisk) Hämtdatum: 2013-04-22 Tillgänglig: <http://www.vagvaletgbg.se/>
- Älvstranden, 2013 (Elektronisk) Hämtdatum: 2013-05-10. Tillgänglig: <http://www.alvstranden.com/den-nya-staden/aelvrummet/utstaellningar/>